

24.01 Batı Felsefesi Klasikleri

Prof. Rae Langton

I. Platon

Ders 3. *Phaidon*

1. *Anımsama Argümanı*. Kebes, döngüsel doktrine daha fazla desteğin Sokrates'in her zaman ileri sürdüğü, 'bizim öğrenmemiz aslında anımsamaktan başka bir şey değildir' teorisinden' geldiğine işaret eder. Diyalogun bu kısmı (72e-77d) Formlar teorisini ve formların bilgisinin anımsama olduğu tezini savunmaktadır. Sokrates, anımsama tezini, ruhun ölümsüzlüğüne dair olan iddiayı desteklemek için kullanır.

1. *Formlar*. 'Eşit olan bir şey vardır –bir tahtanın başka bir tahtaya veya bir taşın başka taşa eşit olmasını değil ama bunların dışında, ötesinde olan kendisine eşit olanı kastediyorum (74a).
 - (i) *Varoluş*. İki şeyin birbirine eşit olmasının ne demek olduğunu farkındayız. Bilgisine sahip olduğumuz her şey var olmak zorundadır. Dolayısıyla, Eşitlik de var olmalıdır.
 - (ii) *Tekil Şeylerden Farklılık*. Tekil şeyler, bir bakımdan eşit, başka bir bakımdan da farklıdır. Eşitliğin kendisi, bir bakımdan eşit başka bir bakımdan da eşit olmayan olamaz. O halde Eşitlik tekil şeylerden farklı bir şeydir. (74c)
 - (iii) *Tekil Şeylerden Farklılık, Yeniden*. Algıladığımız tekil şeyler, Eşitlikten uzağa düşmektedirler. Eşitliğin kendisi, Eşitlikten uzağa düşemez. O zaman, Eşitlik tekil şeylerden farklı bir şeydir. (74d,e)
 - (iv) *Genelleme*. Eşitlik için doğru olan, formlar için de doğru olmalıdır. Dolayısıyla, Formlar var olmalı ve tekil şeylerden farklı olmalıdırlar.

2. *Anımsama olarak Bilgi*.

- (i) *Hatırlatıcı olarak Tekiller*. Bir şeyi algılayarak düşünmemizi sağlayan herhangi bir sürecin kendisi, hatırlama sürecidir. Bir şeyin algılanmasıyla, tekil olandan başka bir şeyi düşündüren şey, Form'dur. Dolayısıyla, tekil bir şeyin algılanması insanı bu Formu *anımsamasına* yol açar.
- (ii) *Standart olarak Formlar*. Eğer tekil şeylerin Eşitlikten uzağa düştüklerini gördüğümüzde, algıdan önce Eşitliğin bilgisine sahip olmak zorundaysak: bir şeyi bir standartla mukayese ettiğimizde, standardın bilgisine de zaten sahip olmak zorundayız demektir. Tekil şeylerin Eşitlikten uzağa düştüklerini algılıyoruz. O halde algılamadan önce Eşitliğin bilgisine de sahip olmak zorundayız. Herhangi bir algılama için bu akıl yürütme geçerli olacağından ve algılama da doğar doğmaz başlıyorsa, Eşitliğin bilgisine doğmadan önce sahip olmamız gerekmektedir. Eşitlik için geçerli olan, bütün Formlar için de geçerlidir. Demek ki, biz doğmadan önce Formların bilgisine de sahip olmalıyız. (74, 75)

3. *Ruhun Ölümsüzlüğü için Anımsama Argümanı*. Eğer bizler, doğmadan önce Formların bilgisine sahip isek, o zaman doğmadan önce de var olmamız gerekmektedir. Doğmadan önce Formların bilgisine tabii ki sahibiz. O halde, doğmadan önce de var olmalıyız (76e). Simmias sorar: *Ölümden sonraki* var olma için ne diyeceğiz? (77b) Sokrates'in cevabı, Anımsama argümanı ile daha önceki tartışmada sözü edilen döngüsel argümanın birleştirilmesidir.

4. *Akrabalık Argümanı* (78c-84b): ölümsüzlük fikrini desteklemek için sunulan bu argüman formlar üzerine olan daha başka argümanlara dayanmaktadır, ama bu sefer Formların *değişmezliği* argümanına.

Formlar nelerdir? Onlar değişmez. Eşitliğin kendisi, güzelliğin kendisi, eşit veya güzel şeylerin ortadan kalkmalarıyla ortadan yok olmazlar. Ama tekil şeyler daima değişirler. O halde formlar tekil şeylerle özdeş değildirler.

Formlar nasıl bilinirler? Değişime uğramayan hiçbir şey, duyularımız tarafından algılanamazlar ama yalnızca zihin tarafından kavranabilirler. Formlar değişmez olduklarına göre, onlar ancak zihin tarafından kavranırlar.

Sokrates, varlıkların iki çeşit olmaları gerektiğini düşünür: algılanan, değişime uğrayanlar ve algılanamayan, değişime uğramayıp idrak edilen şeyler. (79a) Sokrates sormaktadır: ruh, bu iki dünyanın hangisiyle daha fazla akrabalık içindedir? Ruhun formlara tekil şeylerden daha fazla akraba olduğunu söyleyerek sorusunu cevaplar: çünkü ruh saftır, duyumsanamazdır ve yapıp etmelerinde, kendini duyumsanan tekil şeylerden ayırdığı zaman daha fazla başarılıdır. Eğer formlara bu açılardan benziyorsa, ruh (herhalde?) onlara daha başka açılardan da benzerdir, mesela, değişmezlik durumunda. Ve ruh değişmez ise, ölümsüzdür de.

5. *Akrabalık Argümanına Dair Bazı Sorular*. Ruh ve formlar arasındaki birtakım benzerliklere dayandırılmış bu olası argüman, ne kadar ikna edicidir? Çünkü aynı zamanda, önemli farklılıklar da mevcuttur, mesela, (i) formlar ama ruhlar değil, bedenler tarafından etkilenemezlerdir; (ii) ruh, belirli bir tikel, formlar da tümellerdir.

6. Simmias ve Kebes'in itirazları (84c-88b)

Simmias: Belki de armoni lire nasılsa, ruh da bedene göre öyledir. Bir armoni saf, görünmez ve buna benzerdir ama lirin ortadan kalmasıyla varlığı devam etmiyor. Sokrates'in ruha dair argümanını eğer bir lirin armonisine uygularsak, şu sonucu elde edeceğiz: armoni, tellerden bağımsız olarak vardır ki bu da saçmadır.

Kebes: Sokrates'in argümanı, ruhun daha önceden var olduğunu gösterebilir; fakat ölümden sonra da kalacağını göstermez. Eğer ölüme meydan okuyorsa, bedenden daha sağlam ve dayanıklı olarak, belki de *her* ölümden sonra var olmağa devam etmiyordur. Belki de ruhun bedene olan alakası, yün dokuyucunun pelerine olan alakası gibidir. Dokuyucu hayatı boyunca birçok pelerin dokur ama en son dokuduğu dokuyucudan daha fazla yaşar. Yani burada da, ruhun herhangi belirli bir bedenden daha fazla yaşıyor olması, onun her beden daha fazla yaşayacağını ispat etmez.

Bir sonraki ders için okuma: 84c'den Phaidon'un sonuna kadar.